

Nakladatelství FORUM, s. r. o.



*Naše znalosti
pro Váš úspěch*

e-Seminář

Řešení pracovních úrazů a pracovnělékařské služby v roce 2017

**1. lekce: Bezpečnost a ochrana zdraví při práci, povinnosti
zaměstnavatele při řešení pracovních úrazů a nemocí z povolání**

JUDr. Marilla Kokešová

Autorka: JUDr. Marilla Kokešová

Redakční úprava: Mgr. Anna Zavadilová

Vedoucí projektu: Mgr. Anna Zavadilová

Nakladatelství FORUM, s. r. o.

Střelničná 1861/8a

Praha 8 – Kobylisy

182 00

© Nakladatelství FORUM, s. r. o., Praha 2017



Obsah

1	Úvod	4
2	Prevence ohrožení života a zdraví při práci.....	6
2.1	Koordinace BOZP více zaměstnavatelů na jednom pracovišti.....	7
3	Povinnosti zaměstnavatele a práva a povinnosti zaměstnance na úseku BOZP.....	8
3.1	Povinnosti zaměstnavatele na úseku BOZP.....	8
3.2	Práva a povinnosti zaměstnance na úseku BOZP	9
3.3	Některé specifické oblasti BOZP	11
4	Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání	12
5	Předpisy v oblasti pracovních úrazů, nemocí z povolání a zdravotní způsobilosti zaměstnanců.....	15
5.1	Prováděcí právní předpisy.....	17

1 Úvod

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (dále též jen „BOZP“) spočívá především ve vytváření podmínek pro výkon práce v bezpečném a zdraví neohrožujícím prostředí.

Poznámka: Na 28. duben připadá Světový den bezpečnosti práce jako vzpomínka na oběti pracovních úrazů. Poprvé ho vyhlásila Mezinárodní organizace práce v roce 2003.



Pro tak široký obor, jakým je bezpečnost a ochrana zdraví při práci, neexistuje oficiální definice stanovená právními předpisy. Celkem výstižné obecné označení bezpečnosti a ochrany zdraví při práci nalezneme na Wikipedii: Jedná se o „*souhrn opatření stanovených právními předpisy a zaměstnavatelem, která mají předcházet ohrožení nebo poškození lidského zdraví v pracovním procesu.*“

Víme, že BOZP je velmi složitý obor využívající poznatky příbuzných disciplín a že není vůbec snadné udržovat si v něm stále aktuální znalosti. Proto je naším cílem seznámit vás s právy a povinnostmi zaměstnavatelů a zaměstnanců v oblasti BOZP při řešení pracovních úrazů a nemocí z povolání na pracovištích a s rozsahem povinností zaměstnavatele k náhradě majetkové újmy (dále jen „škoda“) a nemajetkové újmy v této oblasti.

V současném pojetí BOZP jde zejména o minimalizaci rizik a určení míry akceptovatelnosti rizika, a to z pohledu zájmů jednotlivých zaměstnavatelů, jejich zaměstnanců a státu, a rovněž prosazení zájmů Evropské unie. Na BOZP je tedy nutno pohlížet **zcela pragmaticky**.

Poznámka: Doporučená literatura a použité zdroje: www.cs.wikipedia.org;

Oblast bezpečnosti a ochrany zdraví při práci se neustále vyvíjí. Ke změnám dochází zejména na základě nové právní úpravy, ale také v důsledku dalšího vývoje vědy a v souvislosti se získáváním nových praktických poznatků a zkušeností. V oblasti BOZP nastalo od ledna 2015 několik změn, kterým se budeme vedle stávající problematiky podrobněji věnovat.

Byla přijata např. **novela nařízení vlády č. 201/2010 Sb.** Změny právní úpravy spočívají hlavně v odstranění některých nedostatků a nejasností a v upřesnění provádění evidence a informací o pracovních úrazech, a to i elektronickou cestou. Ke změně právní úpravy došlo rovněž v důsledku **zpracování nových nařízení Evropského parlamentu a Komise do naší legislativy**. (Konkrétně jde o nařízení Komise (EU) č. 349/2011 ze dne 11. dubna 2011, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1338/2008, o statistice Společenství v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci).

Hlavním důvodem přijetí této novely byla nutnost provést změny ve zpracování statistických dat o pracovní úrazovosti a dále vytvořit nové podmínky v evidenci pracovních úrazů tak, aby bylo vyhověno požadavkům uvedeného nařízení Evropského parlamentu a Komise.

Získané poznatky našeho e-Semináře vám pomohou správně aplikovat právní předpisy v praxi, minimalizovat rizika vzniku pracovních úrazů a nemocí z povolání a vyhnout se sankcím ze strany státního úřadu inspekce práce. V závěru lekce najdete interaktivní testové otázky, jejichž prostřednictvím si můžete ověřit, zda jste textu správně porozuměli.

2 Prevence ohrožení života a zdraví při práci

Podmínkami a požadavky na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci – **prevencí rizik** – rozumíme všechna opatření vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění BOZP a dále všechna opatření zaměstnavatele, jejichž cílem je předcházení rizikům, odstraňování rizik nebo minimalizace působení neodstranitelných rizik. Bezpečnost a ochrana zdraví zaměstnanců při práci patří k základním pracovním podmínkám, u nichž je namísto kogentní právní úprava **bez možnosti odchylek ve smlouvách nebo vnitřních předpisech** zaměstnavatelů.

Poznámka: Všeobecná prevence a omezení rizika ohrožení života a zdraví při práci jsou základním cílem bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců a ostatních fyzických osob. Zabývá se jimi úprava obsažená v **zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce**, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“), a v souvisejících zvláštních právních předpisech.

Zaměstnavatel je povinen:

- zajistit bezpečnost a ochranu zdraví zaměstnanců při práci, vytvářet a zlepšovat bezpečné a zdraví neohrožující pracovní podmínky **ve všech činnostech a na všech stupních řízení**; tato obecná povinnost zaměstnavatele v oblasti péče o bezpečnost a ochranu zdraví při práci se týká všech fyzických osob, které se s vědomím zaměstnavatele zdržují na jeho pracovištích;
- v rámci prevence vytvářet bezpečné pracovní prostředí a pracovní podmínky, dodržovat opatření vyplývající z právních předpisů na úseku bezpečnosti práce a ochrany zdraví při práci; zákon stanoví **odpovědnost vedoucích zaměstnanců** zaměstnavatele, pro které je tato povinnost součástí jejich pracovních povinností;
- organizovat opatření k prevenci rizik, zavádět nové technologické postupy, přijmout opatření pro zdolávání mimořádných událostí.

Při zajišťování úkolů v prevenci rizik je z pohledu způsobilosti, respektive odborné způsobilosti prevence rizik podstatný **počet zaměstnanců u zaměstnavatele**.

Podle zákona o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (zákon č. 309/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů) může zaměstnavatel zajišťovat plnění úkolů v prevenci rizik **sám**, je-li k tomu způsobilý (tzn. že postačuje, má-li potřebné znalosti) nebo

odborně způsobilý; jinak je povinen zajistit tyto úkoly **prostřednictvím odborně způsobilého zaměstnance**, kterého zaměstnává v pracovněprávním vztahu.

Zaměstnává-li zaměstnavatel:

- **nejvýše 25 zaměstnanců**, může zajišťovat úkoly v prevenci rizik sám, má-li k tomu potřebné znalosti;
- **26 až 500 zaměstnanců**, může zajišťovat úkoly v prevenci rizik sám, je-li k tomu odborně způsobilý; nebo prostřednictvím jedné či více osob odborně způsobilých v oboru bezpečnosti práce;
- **více než 500 zaměstnanců**, musí zajišťovat úkoly v prevenci rizik vždy prostřednictvím jedné či více osob odborně způsobilých v oboru bezpečnosti práce.

Novela zákona s účinností od 1.5.2016 stanoví předpoklady odborné způsobilosti fyzické osoby k zajišťování úkolů v prevenci rizik.

!Důležité

Veškeré náklady související s prevencí a zajišťováním bezpečnosti a ochrany zdraví nese zaměstnavatel. Stejně tak je povinen hradit náklady související se zajišťováním osobních ochranných prostředků, pracovních oděvů a obuvi, mycích prostředků a ochranných nápojů. Tyto **náklady nesmějí být přímo ani nepřímo přenášeny na zaměstnance.**

2.1 Koordinace BOZP více zaměstnavatelů na jednom pracovišti

Vykonávají-li na jednom pracovišti pracovní činnost zaměstnanci více zaměstnavatelů, musejí tito zaměstnavatelé dodržovat povinnosti a zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví při práci **ve vzájemné součinnosti**. Zákon v těchto případech ukládá zaměstnavatelům povinnost vzájemně se informovat o rizicích prací konaných na společném pracovišti a spolupracovat s ostatními zaměstnavateli.

!Důležité

Pro informování o rizicích je stanovena **obligatorně písemná forma**. Jednotliví zaměstnavatelé jsou povinni organizovat práci vlastních zaměstnanců i s ohledem na zaměstnance ostatních zaměstnavatelů.

3 Povinnosti zaměstnavatele a práva a povinnosti zaměstnance na úseku BOZP

3.1 Povinnosti zaměstnavatele na úseku BOZP

Nejdůležitější povinnosti zaměstnavatele na úseku BOZP shrnuje následující checklist, jehož prostřednictvím si můžete zkontrolovat, zda je na vašem pracovišti vše v pořádku:

- | | |
|--|--------------------------|
| 1) Žádný zaměstnanec nevykonává zakázané práce . | <input type="checkbox"/> |
| 2) Žádný zaměstnanec nevykonává práce neodpovídající jeho zdravotní způsobilosti . | <input type="checkbox"/> |
| 3) Všichni zaměstnanci byli informováni o tom, který poskytovatel pracovnělékařských služeb jim poskytuje pracovnělékařské služby. | <input type="checkbox"/> |
| 4) Všichni zaměstnanci byli informováni o tom, jakým druhům očkování a jakým pracovnělékařským prohlídkám a vyšetřením jsou povinni se podrobit. | <input type="checkbox"/> |
| 5) Každému zaměstnanci bylo umožněno podrobit se těmto očkováním, pracovnělékařským prohlídkám a vyšetřením v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy nebo rozhodnutím příslušného orgánu ochrany veřejného zdraví. | <input type="checkbox"/> |
| 6) Každému zaměstnanci byla uhrazena případná ztráta na výděлку spojená s očkováním, pracovnělékařskými prohlídkami a vyšetřením. | <input type="checkbox"/> |
| 7) Všichni zaměstnanci byli informováni o kategorizaci prací z hlediska ochrany zdraví, tj. o zařazení prací vykonávaných na pracovištích zaměstnavatele podle míry výskytu faktorů ovlivňujících zdraví zaměstnanců a jejich rizikovosti do kategorie I–IV, případně mezi rizikové práce (§ 37–40 zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví, ve znění pozdějších předpisů). | <input type="checkbox"/> |
| 8) Každý zaměstnanec byl dostatečně a přiměřeně informován a obdržel pokyny o bezpečnosti a ochraně zdraví při práci . | <input type="checkbox"/> |
| 9) Každému zaměstnanci jsme schopni zajistit poskytnutí první pomoci . | <input type="checkbox"/> |
| 10) Jsme schopni zajistit dodržování zákazu kouření na pracovištích, jež stanovují zvláštní právní předpisy. | <input type="checkbox"/> |
| 11) Každému zaměstnanci zajišťujeme informace a pokyny při přijetí, převedení či přeložení nebo při změně pracovních podmínek, pracovního prostředí, pracovních prostředků, technologie či pracovních postupů; a vedeme o těchto skutečnostech dokumentaci . | <input type="checkbox"/> |

!Důležité

Zaměstnavatel je dále povinen konat pro zaměstnance **školení o předpisech** k zajištění BOZP a **na své náklady** jim poskytnout **osobní ochranné prostředky, pracovní oděvy a obuv, mycí prostředky a ochranné nápoje** v závislosti na pracovním prostředí a v souladu s hygienickými předpisy.

V závislosti na pracovním prostředí a charakteru práce má zaměstnavatel povinnost poskytovat zaměstnancům bezpečnostní přestávky v práci, které se započítávají do pracovní doby.

3.2 Práva a povinnosti zaměstnance na úseku BOZP

Všichni zaměstnanci mají **právo na zajištění bezpečnosti** a ochrany zdraví při práci a **na informace o rizicích** spojených s výkonem práce na pracovišti.

Každý zaměstnanec má zákonem zaručené právo **odmítnout výkon práce** ohrožující zdraví a bezpečnost jeho nebo ostatních zaměstnanců a právo **vznášet připomínky** k podmínkám výkonu práce na pracovištích a k případným závadám, pokud jde o bezpečnost a ochranu zdraví.

Zaměstnanci mají **povinnost**:

- dbát podle svých možností o svou **vlastní bezpečnost a ochranu zdraví** i o bezpečnost a ochranu zdraví ostatních fyzických osob;
- **účastnit se školení** o bezpečnosti a ochraně zdraví;
- podrobit se vstupním, preventivním, mimořádným, popřípadě výstupním a případně též následným **prohlídkám**, jakož i ostatním vyšetřením nebo očkováním, stanoveným zvláštními právními předpisy;
- dodržovat právní a ostatní předpisy a **pokyny zaměstnavatele**;
- dodržovat stanovené pracovní postupy, používat stanovené pracovní a ochranné prostředky a pomůcky.

Mezi další důležité povinnosti zaměstnanců na úseku BOZP patří následující:

- **nepožívat alkoholické nápoje** a nezneužívat návykové látky na pracovištích a v pracovní době i mimo pracoviště;

- oznamovat nadřízenému zaměstnanci **nedostatky a závady** na pracovišti;
- oznamovat **pracovní úraz** svůj i ostatních osob;
- podrobit se na pokyn **zjištění na alkohol** a jiné návykové látky.

Příklad

Mám povinnost účastnit se školení BOZP?

Zaměstnavatel po zaměstnancích požaduje účast na školení o BOZP.

Chyby z praxe: Zaměstnanci se těchto školení odmítají účastnit, většinou s odůvodněním, že se konají mimo pracovní směnu v době, kdy zaměstnanci nejsou v práci. Školení zaměstnancům připadá jako „ztráta času“, obzvlášť má-li se konat v době jejich pracovního volna.

Tvrzení zaměstnanců: Sám dobře vím, jak se mám na pracovišti chovat. Zaměstnavatel nás však nutí, abychom se školení účastnili. Vyhrožuje nám výpovědí. Máme povinnost se těchto školení účastnit a má zaměstnavatel právo nám hrozit ukončením pracovního poměru?

Zákoník práce ukládá zaměstnavateli **povinnost zajistit zaměstnancům školení BOZP** na vlastní náklady. Zaměstnancům je na druhou stranu zákonem uložena **povinnost se těchto školení účastnit**.

Pokud se zaměstnanci nařízeného školení BOZP neúčastní, aniž by jim v tom bránila relevantní překážka, obdobně jako překážka v práci (např. pracovní neschopnost), dopouštějí se porušování pracovních povinností. V případě opakovaného porušování pracovních povinností může zaměstnavatel po předchozím upozornění **dát zaměstnanci výpověď** pro soustavné méně závažné porušování pracovních povinností podle § 52 písm. g) zákoníku práce.

!Důležité

Čas strávený na školení BOZP se považuje za výkon práce. Pokud se školení konají v době mimo rozvrh směn zaměstnance a nad rámec stanovené týdenní pracovní doby, považuje se účast zaměstnance na školení za práci přesčas. Za dobu školení, kterého se za uvedených podmínek zaměstnanec zúčastní, mu náleží **mzda v rozsahu trvání účasti na školení i příplatek za práci přesčas** (ve výši nejméně 25 % průměrného výdělku), pokud se zaměstnanec a zaměstnavatel nedohodnou na poskytnutí náhradního volna místo příplatku.

3.3 Některé specifické oblasti BOZP

Zpřísněné nároky na bezpečnost a ochranu zdraví při práci a předcházení nemocem z povolání kladou zejména na zaměstnavatele zvláštní právní předpisy pro **specifické rizikové oblasti**.

!Důležité

Tyto zpřísněné povinnosti spočívají jednak ve **zvýšení požadavků na prevenci** a vytváření neohrožujícího pracovního prostředí a minimalizaci rizik a jednak ve zvýšení požadavků, pokud jde o **poskytování osobních ochranných prostředků, pracovních oděvů a obuvi, mycích prostředků a ochranných nápojů**. Zpřísněné požadavky se na zaměstnavatele v těchto provozech kladou, i pokud jde o **informační povinnost** a pokyny zaměstnavatele a povinnost konat pro zaměstnance **školení o předpisech** k zajištění BOZP.

Vedle rizikových provozů (stavebnictví, lesnictví a zemědělství, průmyslová a chemická výroba, práce v infekčním prostředí, doprava apod.) vykazuje určitá specifika i práce ve **školství**. V tomto rezortu jsou povinnosti stanovené v oblasti BOZP oproti jiným odvětvím náročnější, protože kromě zaměstnanců se ve školách pochopitelně pohybují také děti, žáci a studenti. Zajištění bezpečnosti práce a ochrany zdraví ve školství je velmi složité a zasahuje do mnoha speciálních oblastí, neboť školství připravuje vzdělané odborníky pro všechny profese a obory, včetně mnohdy náročného praktického výcviku učňů a studentů.

Podle úpravy stanovené školským zákonem a prováděcí vyhláškou o poskytování poradenských služeb mají školy povinnost přijímat zejména **opatření k prevenci rizik**. Při stanovení konkrétních opatření musí příslušné školské zařízení zhodnotit zejména možné ohrožení žáků a studentů při vzdělávání v jednotlivých předmětech, při jejich přesunech v rámci školního vzdělávání a rovněž tak při účasti žáků a studentů na různých akcích pořádaných školou. Zároveň je nutné přihlížet k věku žáků a studentů, k jejich schopnostem, fyzické a duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu.

Poznámka: Školy mají povinnost přihlížet k základním fyziologickým potřebám žáků a vytvářet podmínky pro jejich **zdravý vývoj a předcházení sociálně patologickým jevům**. Rámcové vzdělávací programy proto stanoví vedle konkrétních cílů, formy, délky a povinného obsahu vzdělávání i podmínky bezpečnosti práce a ochrany zdraví.

4 Povinnosti zaměstnavatele při pracovních úrazech a nemocech z povolání

Dojde-li na pracovišti k pracovnímu úrazu, je zaměstnavatel povinen provést **neodkladné úkony**, zejména poskytnout první pomoc, a dále provést **opatření k zabránění vzniku dalších škod** na zdraví či majetku.

!Důležité

Zaměstnavatel je povinen **zajistit místo úrazu**. Musí jej ponechat v původním stavu, případně zdokumentovat změny vzniklé při provádění neodkladných úkonů, do příjezdu Policie ČR, respektive do zdokumentování pro potřeby vyšetření příčin a okolností ze strany zaměstnavatele.

Zaměstnavatel má povinnost **objasnit příčiny a okolnosti vzniku úrazu** za účasti zaměstnance (je-li to možné s ohledem na jeho zdravotní stav) a svědků a dále za účasti příslušného odborového orgánu nebo zástupce pro oblast BOZP. Také je povinen neměnit bez vážných důvodů stav na místě úrazu.

V případě, že došlo k pracovnímu úrazu zaměstnance, má zaměstnavatel povinnost **ohlásit pracovní úraz** a zaslat záznam o úrazu **stanoveným orgánům a institucím**. Úraz je třeba ohlásit bez zbytečného odkladu, tj. po provedení neodkladných úkonů (nejlépe telefonicky).

Nově je od 1. 1. 2015 upravena tato povinnost co do lhůty ve vztahu k příslušné pojišťovně. Změna spočívá ve zrušení povinnosti zaměstnavatele zasílat hlášení o úrazu pojišťovně, u které je úrazem postižený zaměstnanec pojištěn, bez zbytečného odkladu a také ve zjednodušení povinnosti ve vztahu k pojišťovně, u níž je zaměstnavatel pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

!Důležité

Podle platné úpravy postačí zaslat pojišťovně zaměstnance **záznam o úrazech vždy za uplynulý měsíc**. V souvislosti s pojištěním povinnosti k náhradě majetkové a nemajetkové újmy při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání se záznam již nemusí posílat nejpozději do 5. dne následujícího měsíce, ale zaměstnavatel splní dostatečně svou povinnost zasláním záznamu o úrazu pojišťovně, u níž je pro případ této odpovědnosti pojištěn, **nejpozději při likvidaci pojistné události**.

Stejně tak byla uvedená lhůta zrušena, pokud jde o zasílání **záznamu o úrazu – hlášení změn**, který se také již **nemusí zasílat odborové organizaci a zástupci pro oblast BOZP**, neboť se nově na záznamu také podepisují.

Praktický návod:

Při ohlašování pracovního úrazu můžete postupovat podle následujícího schématu. Budete tak mít jistotu, že jste na nic nezapomněli.

Jedná se o úraz smrtelný?

Pokud ano, je nutné jej ohlásit **státnímu zástupci** nebo územně příslušnému útvaru **Policie ČR** a příslušné **zdravotní pojišťovně zaměstnance**.

Nasvědčují zjištěné skutečnosti tomu, že byl v souvislosti s pracovním úrazem spáchán trestný čin?

Pokud ano, je nutné jej ohlásit **státnímu zástupci** nebo územně příslušnému útvaru **Policie ČR**.

Podléhá vaše pracoviště, stavba či činnost, při které k úrazu došlo, doзору inspektorátu práce a poškození zdraví vyžaduje hospitalizaci delší než 5 dní?

Pokud ano, je nutné jej ohlásit příslušnému **oblastnímu inspektorátu práce**.

Podléhá vaše činnost, pracoviště či technické zařízení vrchnímu doзору podle zvláštního zákona (§ 39 odst. 1 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti)?

Pokud ano, je nutné jej ohlásit příslušnému **obvodnímu báňskému úřadu**.

Vyslal zaměstnance, který úraz utrpěl, na pracoviště jiný zaměstnavatel?

Pokud ano, je nutné jej ohlásit **tomuto zaměstnavateli**.

Úraz nezapomeňte ohlásit **pojišťovně**, u níž jste jako zaměstnavatel pojištěn pro případ odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu.

Zaměstnavatel má povinnost **vést v knize úrazů evidenci o všech úrazech**, i když jimi nebyla způsobena pracovní neschopnost zaměstnance. Zaměstnavatel je povinen **vyhotovovat záznamy**

a vést dokumentaci ke všem pracovním úrazům, jestliže došlo ke zranění s následkem pracovní neschopnosti zaměstnance delší než 3 dny nebo k úmrtí zaměstnance.

Všichni zaměstnavatelé jsou povinni **vést evidenci zaměstnanců s uznanou nemocí z povolání** a podle hodnocení četnosti a závažnosti nemocí z povolání dle příslušné evidence uplatnit opatření k odstranění nebo minimalizaci rizikových faktorů na pracovišti a v jednotlivých provozech.

Poznámka: Vláda ČR je zmocněna stanovit nařízením **vzory dokumentů**, k nimž patří například kniha úrazů, evidence úrazů a nemocí z povolání, vzor záznamu o úrazu, seznam institucí pro hlášení a další.

5 Předpisy v oblasti pracovních úrazů, nemocí z povolání a zdravotní způsobilosti zaměstnanců

K základním právním předpisům, jež regulují pracovněprávní vztahy v oblasti BOZP, patří **zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce**, ve znění pozdějších předpisů, významná je zejména novela provedená zákonem č. 205/2015 Sb. z pohledu nové úpravy náhrad majetkové a nemajetkové újmy **pracovních úrazů a nemocí z povolání**.

Dále je to **zákon č. 309/2006 Sb.**, kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy (zákon o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), ve znění pozdějších předpisů. U tohoto zákona jsou významné zejména změny provedené novelou – zákonem č. 88/2016 Sb., účinnou od 1. 4. 2016, resp. v části od 1. 5. 2016. Vedle zpřísnění některých povinností v souvislosti se zajištěním BOZP tato nová úprava provádí např. i změnu zákona o inspekci práce, rozšířením některých skutkových podstat přestupků a správních deliktů na úseku bezpečnosti práce, zpřísněním a zavedením nových sankcí za přestupky a správní delikty na úseku bezpečnosti práce.

K BOZP se vztahují i **zvláštní právní předpisy**, například zákon č. 22/1997 Sb., o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (významná je zejména poslední novela – zákon č. 91/2016, účinná od 15. 4. 2016), zákon č. 224/2015 Sb., o prevenci závažných havárií (nahrazuje s účinností od 1. 10. 2015 zákon č. 59/2006 Sb., který zrušil), zákon č. 350/2011 Sb., o chemických látkách a chemických směsích a o změně některých zákonů (chemický zákon), ve znění pozdějších předpisů. Velice důležitý je i zákon č. 258/2000 Sb., **o ochraně veřejného zdraví**, ve znění pozdějších předpisů (stanoví mj. kategorizaci prací dle rizikovosti), významná je zejména novela provedená zákonem č. 267/2015 Sb., účinná od 1. 12. 2015, resp. v části od 1. 4. 2016, a zákon č. 133/1985 Sb., **o požární ochraně**, ve znění pozdějších předpisů.

Poznámka: Pro oblast školství je zvláštním právním předpisem upravujícím BOZP i zákon č. 561/2004 Sb., **školský zákon**, ve znění pozdějších předpisů, zejména také ve znění novely, zákona č. 82/2015 Sb., účinné od 1. 5. 2015, a prováděcí vyhláška č. 72/2005 Sb., **o poskytování poradenských služeb** ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů.

Pokud jde o dodržování právních předpisů v oblasti BOZP, byly přijaty některé zákony, jež upravují zejména organizaci, postupy a pravomoci při provádění kontrol a ukládání sankcí. Jedná se například o:

- zákon č. 174/1968 Sb., **o státním odborném dozoru** nad bezpečností práce, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 251/2005 Sb., **o inspekci práce**, ve znění pozdějších předpisů.

S právní úpravou BOZP velmi úzce souvisejí i právní předpisy, jež upravují zdravotní způsobilost zaměstnanců a poskytování pracovnělékařských služeb. S účinností od 1. dubna 2012 upravuje tuto oblast zákon č. 373/2011 Sb., **o specifických zdravotních službách**, ve znění pozdějších předpisů.

Důležitý prováděcí předpis k tomuto zákonu představuje vyhláška č. 79/2013 Sb., **o pracovnělékařských službách a některých druzích posudkové péče**, účinná od 3. dubna 2013. Má význam zejména pro stanovení rozsahu a obsahu pracovnělékařských služeb, druhu a účelu jednotlivých pracovnělékařských prohlídek, jejich periodicity a provádění.

Pro oblast zdravotní způsobilosti zaměstnanců a pracovnělékařských prohlídek přináší určité změny poslední novela zákona o specifických zdravotních službách, provedená zákonem č. 202/2017 Sb., s činností od 1.11.2017.

5.1 Prováděcí právní předpisy

Při provádění základní právní úpravy stanovené v uvedených zákonech, respektive zejména v zákoníku práce a v zákoně o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, se aplikují **prováděcí právní předpisy**, jež lze rozdělit do tří základních skupin.

Do **první skupiny** řadíme právní předpisy z oblasti BOZP k provedení **zákoníku práce**. Zákoník práce v příslušných ustanoveních předpokládá vydání prováděcích právních předpisů pro oblast osobních ochranných pracovních prostředků a dále pro problematiku pracovních úrazů, přičemž obsahuje výslovná zmocnění vlády ČR pro přijetí těchto prováděcích předpisů.

Poznámka: Do doby vydání nových prováděcích předpisů se postupuje podle vyjmenovaných právních předpisů přijatých k provedení „starého“ zákoníku práce – zákona č. 65/1965 Sb., zrušeného přijetím stávajícího zákoníku práce.

Do první skupiny patří:

- nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků;
- nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zasílání záznamů o úraze, ve znění pozdějších předpisů.

Druhou skupinu tvoří právní předpisy k provedení zákona **č. 309/2006 Sb., o zajištění dalších podmínek bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**, ve znění pozdějších předpisů. Do této skupiny řadíme:

- nařízení vlády č. 591/2006 Sb., o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích, ve znění pozdějších předpisů;
- nařízení vlády č. 592/2006 Sb., o podmínkách akreditace a provádění zkoušek z odborné způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů (k provedení § 21 písm. b) zák. č. 309/2006 Sb.);
- nařízení vlády č. 272/2011 Sb., o ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací, ve znění pozdějších předpisů;

- nařízení vlády č. 291/2015 Sb., o ochraně zdraví před neionizujícím zářením (nahrazuje s účinností od 18. 11. 2015 nařízení vlády č. 1/2008 Sb., ve znění pozdějších předpisů, které zrušuje).

Do **třetí skupiny** prováděcích předpisů lze potom zařadit právní předpisy, které byly původně vydány k provedení zákona č. 65/1965 Sb. („starý“ zákoník práce), zrušeného k 31. prosinci 2006.

Poznámka: V souladu s § 23 zákona č. 309/2006 Sb. se až do doby vydání určených prováděcích právních předpisů postupuje nadále podle níže uvedených prováděcích právních předpisů.

Jedná se o následující nařízení vlády:

- nařízení vlády č. 362/2005 Sb., o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky;
- nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí;
- nařízení vlády č. 378/2001 Sb., kterým se stanoví bližší požadavky na bezpečný provoz a používání strojů, technických zařízení, přístrojů a náradí;
- nařízení vlády č. 27/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci související s chovem zvířat;
- nařízení vlády č. 28/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při práci v lese a na pracovištích obdobného charakteru;
- nařízení vlády č. 406/2004 Sb., o bližších požadavcích na zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v prostředí s nebezpečím výbuchu;
- nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky;
- nařízení vlády č. 11/2002 Sb., kterým se stanoví vzhled a umístění bezpečnostních značek a zavedení signálů, ve znění pozdějších předpisů.

K aplikaci předpisů a plnění povinností v oblasti BOZP byly přijaty **další zvláštní právní předpisy**, z nichž lze uvést například následující:

- vyhláška č. 432/2003 Sb., kterou se stanoví podmínky pro zařazování prací do kategorií, limitní hodnoty ukazatelů biologických expozičních testů, podmínky odběru biologického materiálu pro provádění biologických expozičních testů a náležitosti hlášení prací s azbestem a biologickými činiteli, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 180/2015 Sb., kterou se stanoví práce a pracoviště, které jsou zakázány těhotným ženám, kojícím ženám, matkám do konce devátého měsíce po porodu a mladistvým, a podmínky, za nichž mohou mladiství výjimečně tyto práce konat z důvodu přípravy na povolání (vyhláška o zakázaných pracích a pracovištích), nahrazuje s účinností od 1. 9. 2015 vyhlášku č. 288/2003 Sb., kterou zrušuje;
- nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví při práci, ve znění pozdějších předpisů;
- nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpisů;
- s tímto nařízením vlády úzce souvisí později přijatá vyhláška č. 104/2012 Sb., o stanovení bližších požadavků na postup při posuzování a uznávání nemocí z povolání a okruh osob, kterým se předává lékařský posudek o nemoci z povolání, podmínky, za nichž nemoc nelze nadále uznat za nemoc z povolání, a náležitosti lékařského posudku (vyhláška o posuzování nemocí z povolání);
- nařízení vlády č. 495/2001 Sb., kterým se stanoví rozsah a bližší podmínky poskytování osobních ochranných pracovních prostředků, mycích, čisticích a dezinfekčních prostředků;
- nařízení vlády č. 21/2003 Sb., kterým se stanoví technické požadavky na osobní ochranné prostředky;
- vyhláška č. 50/1978 Sb., o odborné způsobilosti v elektrotechnice, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 73/2010 Sb., o stanovení vyhrazených elektrických technických zařízení, jejich zařazení do tříd a skupin a o bližších podmínkách jejich bezpečnosti;
- vyhláška č. 18/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená tlaková zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů;

- vyhláška č. 19/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená zdvihací zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 21/1979 Sb., kterou se určují vyhrazená plynová zařízení a stanoví některé podmínky k zajištění jejich bezpečnosti, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 85/1978 Sb., o kontrolách, revizích a zkouškách plynových zařízení, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 48/1982 Sb., kterou se stanoví základní požadavky k zajištění bezpečnosti práce a technických zařízení, ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláška č. 77/1965 Sb., o výcviku, způsobilosti a registraci obsluh stavebních strojů;
- vyhláška č. 91/1993 Sb., k zajištění bezpečnosti práce v nízkotlakých kotelnách;
- vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci), ve znění pozdějších předpisů.

!Důležité

Z hlediska povinnosti zaměstnavatele k náhradě škody při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání je důležitá vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví **podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele** za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění pozdějších předpisů.